

Totul depinde de ceea ce crezi, fiind o chestiune de credință. Unii oameni de știință cred că pământul este foarte vechi deoarece evoluționismul nu poate fi conceput fără o durată de viață îndelungată a pământului. Dacă crezi în evoluție, trebuie să crezi că pământul este foarte vechi, deoarece evoluția nu are niciun fel de sens pe o scară a timpului scurtă. Dar în ceea ce privește dovezile științifice, nu există absolut niciuna care să indice că pământul are o vechime de 5 miliarde de ani sau de 7000 de ani. Ambele variante sunt plauzibile, în funcție de presupuzițiile celui care le susține.

Așadar, evoluționismul nu reprezintă, de fapt, o problemă științifică, ci una filosofică. Și trebuie să ne dăm seama că teoria evoluționistă este acceptabilă pentru anumiți oameni de știință, pentru anumiți filosofi, pentru anumiți scriitori, deoarece au acceptat anumite presupuziții și astfel au fost pregătiți pentru această teorie.

Să vedem din nou ce spune același Randall, care credea în evoluționism, și care observă ce rol joacă credința în toată această mișcare. Am citat deja că „în prezent, biologii admit că, strict vorbind, nu știm nimic despre cauzele originilor speciilor noi. Trebuie să ne bazăm pe credința științifică că ele survin datorită schimbărilor chimice din protoplasma embrionară.”

Omul de știință este nevoit să creadă acest lucru deoarece orice altceva este de neconceput,

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

---

acest „orice altceva” însemnând că Dumnezeu a creat lumea în urmă cu 7000 sau 8000 de ani în urmă.

Randall descrie consecințele pe care le-a avut evoluționismul în lume:

„În pofida greutăților, credințele oamenilor de astăzi au devenit îmbibate în profunzime de conceptul de evoluție. Marile concepte și noțiuni care defineau și însemnau atât de mult pentru secolul al XVIII-lea, Natură, Rațiune, Utilitate, au cedat în mare parte locul unui nou set de concepte care exprimă mai bine ideile intelectuale ultime ale Lumii în Creștere. Mulți factori sociali au pus umărul la popularizarea ideii de dezvoltare și a corolarilor sale.”

„Evoluția a introdus o cu totul altă scară de valori. În timp ce pentru secolul al XVIII-lea idealul era raționalul, naturalul, chiar primitivul și necoruptul, pentru noi idealul este identificat mai degrabă cu ultimul stadiu al procesului de dezvoltare, iar pentru noi termenii de laudă sunt: modern, la zi, avansat, progresist. La fel ca în Iluminism, tindem să identificăm ceea ce aprobăm cu Natura, dar pentru noi nu este vorba de ordinea rațională a naturii, ci de apogeul unui proces evolutiv, pe care îl luăm drept autoritate în existența noastră. Secolul al XVIII-lea nu se putea gândi la o ofensă mai mare pentru cineva decât al unui „entuziast nenatural”, noi preferăm să-l etichetăm „o fosilă preistorică și depășită”. Epoca aceea credea într-o teorie dacă primea eticheta de rațională, utilă și naturală. Noi o acceptăm dacă ea este „ultima descoperire”. Suntem mai degrabă moderniști și progresiști decât gânditori raționali sănătoși. Rămâne probabil o întrebare deschisă dacă o dată cu noua noastră scară de valori nu am pierdut la fel de mult pe cât am câștigat.”

„Ideea de evoluție așa cum a ajuns ea într-un final să fie înțeleasă a întărit atitudinea umanistă și naturalistă.”

Perspectiva ortodoxă

Acum va trebui să descriem ceea ce spune Ortodoxia despre problemele discutate de evoluționism, în chestiunile care privesc filosofia și teologia.

Potrivit teoriei evoluției, omul provine din sălbăticie și acesta este motivul pentru care în cărțile de zoologie este înfățișat omul din Cro-magnon și omul din Neanderthal ca o ființă foarte sălbatică, gata să lovească pe cineva în cap pentru a-i lua hrana. Bineînțeles că avem de-a face cu imaginația cuiva, deoarece nu se bazează pe forma fosilelor sau altceva empiric.

Dacă crezi că omul vine din sălbăticie, atunci vei interpreta tot trecutul istoric în acești termeni. Însă, potrivit viziunii ortodoxe, omul a căzut din rai. În filosofia evoluționistă nu există loc pentru starea suprafirească a lui Adam. Cei care doresc să împace creștinismul și evoluționismul sunt obligați să alipească un soi de rai artificial lângă o creatură asemănătoare maimuței. Dar este limpede că de fapt sunt două tipuri de sistem care nu pot fi împăcate.

Ceea ce se petrece în cele din urmă când oamenii încearcă să amestece aceste două lucruri, așa cum au încercat mulți catolici în ultimele decenii, este că lucrurile se tulbură atât de tare încât în final ajung la concluzia că evoluționismul este corect, iar creștinismul reprezintă un mit. Pentru aceștia, căderea omului este doar un soi de imaturitate cosmică: că atunci când oamenii-maimuțe aflați într-o stare de naivitate, au evoluat în ființe umane, au dobândit un complex de vinovăție – aceasta fiind căderea. Mai mult, omenirea nu se trage, conform acestor evoluționiști, dintr-o singură pereche, ci din mai multe. Teoria poartă numele de poligenism și o dată ce este acceptată, atunci creștinismul trebuie să părăsească scena. Vom analiza însă rațional această teorie pe baza presupuzițiilor filosofiei naturalist-raționaliste. Oricum ar sta lucrurile, este vorba de niște adevăruri foarte relative. Pe de altă parte, în scrierile Sfinților Părinți avem adevăruri revelate și date nouă de oameni însuflețiți de Dumnezeu.

Așadar, vom explora în continuare viziunea Sfinților Părinți. Există foarte multe materiale despre evoluționism, deși la prima vedere ai putea crede că lucrurile nu stau astfel. Însă, cine privește

evoluția din punct de vedere filosofic și teologic, iar apoi se uită pentru a vedea ce spun Sfinții Părinți despre aceste probleme va descoperi foarte multe informații. Nu putem intra în toate detaliile discuției, dar vom sublinia câteva puncte pentru a vedea dacă putem caracteriza în vreun fel evoluționismul din perspectiva Părinților.

Mai întâi de toate, să notăm că ideea de creație este ceva foarte diferit de ceea ce întâlnim astăzi. Este un principiu cu totul deosebit de interpretările evoluționiștilor creștini. Așa, de pildă, un creștin evoluționist, un presupus teolog grec conservator, scolastic, Panagiotis Trempeles, afirmă „pare mult mai glorios, mai asemănător divinității și mai în armonie cu metodele lui Dumnezeu, pe care le vedem zilnic exprimate în natură, să fi creat diferitele specii prin metodele evolutive, El rămânând cauza creativă primă și supremă a cauzelor secundare și mediate cărora le datorăm dezvoltarea varietății speciilor.”

E musai să observăm, în acest context, că teologii (contemporani) se află de multe ori în urma vremurilor. Pentru a justifica dogma științifică, ei vin adesea cu explicații pe care oamenii de știință le-au abandonat demult, deoarece aceștia din urmă se pun la curent cu literatura (de specialitate). Adesea, teologii se tem că vor fi de modă veche sau că vor spune ceva ce nu cadrează cu opinia științifică. Așadar, un teolog poate exprima frecvent o idee evoluționistă, din cauză că nu gândește în ansamblu, din cauză că nu are o filosofie solidă și nu este conștient de dovezile și problemele științifice.

Revenind la Trempeles, ideea pe care el o susține – a creației care se află în acord cu metodele pe care Dumnezeu le folosește în permanență – nu are nimic patristic în ea, deoarece creația a avut loc în momentul în care lumea a luat ființă. Toți Sfinții Părinți care au scris despre acest subiect au afirmat că primele șase zile ale creației nu se compară cu nimic din ce a avut loc ulterior în istoria lumii.

Până și Augustin – care spune că tot acest episod reprezintă o taină – afirmă că nu putem în realitate să discutăm despre așa ceva deoarece este atât de diferit de experiența noastră comună: ne depășește. În același fel, pur și simplu nu putem proiecta legile naturii din prezent în trecutul primordial și să rezulte creația. Creația este ceva deosebit, este începutul a toate și nu felul în care lumea se găsește în prezent.

Unii teologi mai degrabă naivi încearcă să spună că cele șase zile ale creației ar putea fi, de fapt, perioade infinite de lungi. Acestor perioade le corespund diferite straturi, cum ar fi cele geologice, ceea ce este desigur un nonsens, deoarece feliile geologice nu arată ca șase straturi lesne de identificat, sau cinci sau patru sau orice altceva de tipul acesta. Există o mulțime de straturi, iar ele pur și simplu nu corespund cu cele șase zile ale creației. Așadar este o asimilare foarte precară.

În fapt, cine citește Sfinții Părinți, deși pot părea că rostesc un lucru extrem de fundamentalist, ei afirmă pe o singură voce că acele zile (din Geneză) aveau 24 de ore. Sf. Efrem Sirul chiar le împarte în două zile, două perioade, fiecare cu câte 12 ore fiecare. Sf. Vasile cel Mare afirmă că prima zi din Geneză nu este „prima zi”, ci este numită „ziua unu” deoarece este acea zi prin care Dumnezeu a măsurat tot restul creației. Cu alte cuvinte, prima zi care a avut 24 de ore este exact aceeași zi repetată în restul creației.

Dacă vă gândiți un pic, nu este deloc dificil a înțelege această idee, deoarece creația lui Dumnezeu este ceva complet în afara cunoașterii noastre prezente, iar asimilarea zilelor ca epoci nu are niciun sens. Nu le poți pune împreună. Astfel stând lucrurile, de ce ar fi nevoie să spui că o zi avea o durată de 1000 de ani sau un milion de ani? Nu există niciun motiv pentru asta.

Sfinții Părinți spun din nou pe o singură voce că actele creatoare ale lui Dumnezeu sunt instantanee. Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ambrozio cel Mare, Sf. Efrem Sirul și mulți alții afirmă că atunci când Dumnezeu creează, El spune cuvântul iar acesta este mai iute decât gândul.

Există o mulțime de citate în acest sens, dar nu le putem parcurge acum. Niciunul dintre Părinți nu afirmă că, în ceea ce privește creația, lucrurile s-au desfășurat cu încetinitorul. Există șase zile ale creației iar Părinții explică acest lucru nu ca pe o durată lungă, nu ca și cum omul a evoluat din ceva inferior – această idee este complet străină tuturor Sfinților Părinți – ci aceea că faptele inferioare au apărut primele pentru a pregăti tărâmul pentru creaturile superioare cum este omul, care trebuia să aibă împărăția sa înainte de a apărea pe lume. Chiar și Sf. Grigorie Teologul folosește această frază și anume că omul a fost creat de Dumnezeu în a șasea zi și a intrat pe pământul nou creat.

Sfinții Părinți au o învățătură completă referitoare la starea lumii și a lui Adam înainte de Cădere. Adam era nemuritor sau, mai degrabă, după cum se exprimă Augustin, el nu a fost creat nemuritor, ci a fost zidit cu puțința de a fi ori muritor, ori nemuritor cu trupul, iar prin căderea sa a ales a fi muritor cu trupul.

Creația se afla în cu totul altă stare înainte de căderea lui Adam. Legat de acest subiect, Sfinții Părinți nu ne spun foarte multe pentru că este ceva mai presus de noi. Dar anumiți Părinți mai contemplativi, precum Sf. Grigorie Sinaitul, descriu cum era starea raiului. El spune că este o stare care există și acum, dar care nouă ne-a devenit invizibilă; este aceeași stare care era și atunci. Este un loc situat între stricăciune și nestricăciune, astfel încât în momentul în care un copac cade în rai, el nu putrezește imediat, cum știm noi că se întâmplă în mod firesc, ci se transformă în cea mai parfumată mireasmă. Bineînțeles că există o sugestie că este ceva mai presus de noi, că operează alte tipuri de legi.

Cunoaștem, de asemenea, poveștile unor oameni care au fost în rai, precum Sf. Eufrosin care a mers acolo și a adus trei mere. Vă aduceți aminte povestea lui? Este vorba de Sf. Eufrosin bucătarul, patronul bucătarilor, a cărui icoană se găsește în bucătăria noastră. Merele pe care el le-a adus au fost ținute pentru puțină vreme. Le-au împărțit și le-au mâncat și erau foarte dulci. Le-au mâncat precum pâinea sfințită, ceea ce înseamnă că erau materie, dar în același timp erau ceva diferit de materie. Astăzi oamenii speculează despre această problemă cu privire la materie, anti-materie – încât nu mai știu exact ce și cum. Așadar, de ce am fi surprinși că există și altceva în afară de materie?

Știm, de asemenea, că vom avea un altfel de trup, un trup spiritual. Trupul nostru înviat va fi format dintr-un alt tip de materie decât cel pe care îl știm acum. Sf. Grigorie Sinaitul afirmă că va fi ca trupul nostru actual, dar fără umiditate și greutate. Cum va fi exact nu vom ști. Poate doar dacă a văzut cineva un înger își va putea da seama. Trupurile noastre de acum sunt încărcate tocmai de această greutate.

Așadar, nu trebuie să facem niciun fel de speculație cu privire la ce fel de materie va fi aceasta, pentru că ni se va revela acest lucru când va fi momentul să știm, adică în viața viitoare. Dar este de ajuns să știm că în rai, adică în starea întregii creații înainte de căderea lui Adam, era foarte diferit de ceea ce știm noi acum.

Putem specula, dacă dorim, cu privire la faptul dacă a murit vreo creatură înaintea lui Adam. Adam a adus moartea în lume, așa că este foarte probabil ca nicio creatură să nu fi murit

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

Înainte de căderea și moartea lui Adam. Dar Sfinții Părinți nu discută despre aceste detalii sau dacă discută, discută puțin. Așadar, nu se cade ca noi să speculăm. Tot ceea ce știm este că lumea era foarte diferită.

Iar legea naturală pe care noi o cunoaștem acum este legea naturală pe care Dumnezeu ne-a dat-o în momentul în care Adam a căzut, adică în clipa în care El a spus „Blestemat este pământul întru lucrurile tale” (Fac. 3:17) și „în dureri vei naște copii” (Fac. 3:16). Înainte de cădere Eva era fecioară. Iar Dumnezeu a făcut bărbat și femeie știind că omul va cădea și va avea nevoie de a se înmulți.

Dar există o mare taină în privința stării creației înainte de căderea lui Adam, iar noi nu trebuie să cercetăm prea tare pentru că nu trebuie să ne intereseze „cum” s-a făcut zidirea. Știm că a durat șase zile – Sfinții Părinți spun zile de 24 de ore – creația. Nu este nimic surprinzător. Actele zidirii au fost instantanee – Dumnezeu dorește și se înfăptuiește. Pentru noi, cei care credem în atotputernicia lui Dumnezeu, acest lucru nu prezintă nicio dificultate de înțelegere.

Însă problema felului în care arăta creația, câte specii de creaturi erau, dacă erau toate tipurile de pisici pe care le vedem astăzi sau dacă erau doar cinci tipuri sau dacă erau doar familii sau doar genuri – despre toate aceste lucruri nu știm nimic și nici nu este de folos să știm.

A suprapune teoria evoluției peste ideea de Dumnezeu, așa cum fac unii creștini evoluționiști, nu ajută la nimic. Sau mai degrabă oferă soluția la problema de a ști de unde au provenit lucrurile de la bun început. În locul unui mare castron cu jeleu cosmic îl ai pe Dumnezeu. Ei bine, este mai clar și pare o idee precisă. Dacă ai jeleul cosmic în spațiu, undeva, este o idee mistică și foarte greu de înțeles. Dacă ești un materialist, pentru tine are sens, dar asta doar pe baza prejudecăților tale. Dar, exceptând această situație a începuturilor, Dumnezeu nu sprijină în niciun fel teoria evoluționismului. Problemele teoriei rămân în continuare acolo, indiferent dacă în spate se găsește sau nu Dumnezeu. Așadar, ideea evoluției nu este sprijinită prea tare de adaosul unui Dumnezeu.

O altă diferență importantă între filosofia modernă a evoluționismului și învățătura ortodoxă privește nu doar trecutul omului, ci și viitorul omenirii. Dacă creația este un singur mare filament

care evoluează și se transformă în specii noi, atunci avem un tip de filosofie a viitorului ce privește evoluția „supraomului”, pe care o vom discuta în curând. Dacă creația este un mare lanț al ființei, atunci putem să ne așteptăm la ceva diferit. Nu trebuie să ne așteptăm la vreun tip de transformări, vreun tip de modificare de la cele joase la cele înalte.

În ceea ce privește preschimbării speciilor – sau „feluri”, potrivit cuvântului folosit în Facere, deoarece „specia” este un concept foarte arbitrar și care nu trebuie luat ca reprezentând în vreun fel o limitare –, Sfinții Părinți au o învățătură foarte bine conturată în privința aceasta. Vom cita pe scurt câteva fragmente din Sfinții Părinți cu privire la acest aspect:

Sf. Grigorie de Nyssa o citează pe sora sa Macrina, aflată pe patul de moarte, ea împotrivindu-se ideii de transmigrare a sufletelor și de preexistență a sufletelor, doctrină propagată de Origene. Ea afirmă – sau mai degrabă Sf. Grigorie afirmă prin intermediul ei:

„Mi se pare că cei ce cred că sufletul rătăcește în ființe cu natură diferită, confundă proprietățile naturii, amestecând și încurcând lucrurile între ele: iraționalul cu raționalul, sensibilul cu insensibilul, care, dacă vin în contact unul cu altul, nu sunt despărțite între ele de nici o ordine firească. Or, să zicem că același suflet este acum cuvântător și gânditor, purtând haina trupească corespunzătoare, iar apoi același suflet alunecă, vârandu-se în găuri ca șerpii sau se adună în stoluri ca păsările, sau se face vită de povară, sau carnivora acvatic, sau decade până la nesimțire și face rădăcini, devenind copac și odrăslind ramuri care cresc, apărând pe ele fie o floare, fie un fruct bun de mâncat, fie unul otrăvitor. Dar aceasta nu este altceva decât a crede că toate sunt la fel și că în toate câte sunt există o singură fire, topită într-o generalizare confuză și nedistinctă, de vreme ce nici o proprietate nu desparte corpurile unul de altul.”

Părinții credeau în mod categoric într-o întreagă ierarhie ordonată a ființelor, și nu așa cum își închipuia Erasmus Darwin că există un singur filament care trece prin toate ființele. Firile sunt distincte, în viziunea ortodoxă.

Dacă aruncăm o privire asupra Sf. Ioan Damaschin, observăm că înainte de lucrarea sa „Despre credința ortodoxă”, el a mai scris două cărți care împreună formează un tot. Una dintre ele se numește „Despre erezii” și în ea analizează ceea ce cred ereticii și de ce noi nu credem

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

---

așa ceva. Prima parte a acestei importante opere reprezintă unul dintre manualele clasice de teologie ortodoxă. Se numește „Capete filosofice”. Cartea începe cu secțiunile filosofice, în care discută teme precum „ce este cunoașterea?”, „ce este filosofia?”, „ce este ființa?”, „ce este substanța?”, „ce este accidentul?”, „ce este specia?”, „ce este genul?” „ce sunt diferențele?”, „ce sunt proprietățile, predicatul?”. Cartea se bazează în întregime pe ideea că realitatea este împărțită foarte distinct între ființe diferite, fiecare având propria sa esență, propria sa natură, fără a fi amestecate una cu alta. Există o întreagă ierarhie a ființei, iar în opinia lui este nevoie a citi această carte înainte de a trece la cealaltă operă de teologie ortodoxă, „Dogmatica”.

Student: De cine este scrisă?

Pr. S: Sf. Ioan Damaschin în secolul al VIII-lea.

Că tot veni vorba, ar trebui să știți că există un număr de cărți ale Părinților Ortodocși despre acest subiect. Există „Hexaimeron”, adică un comentariu la primele șase zile ale Facerii. Există un volum al Sf. Vasile cel Mare, un altul al Sf. Ambrozie cel Mare, și altele mai puțin importante. Există comentariile la Cartea Facerii ale Sf. Ioan Gură de Aur, ale Sf. Efrem Sirul, care a scris, de asemenea, tratate despre Adam și Eva. Mai sunt multe scrieri asupra acestui subiect răspândite la alți Sfinți Părinți. Sf. Ioan de Kronstadt a scris de asemenea un Hexaimeron, adică tâlcuiri despre primele Șase Zile ale Facerii.

Aceste cărți sunt foarte însuflețitoare, deoarece nu reprezintă doar o cunoaștere abstractă, ci sunt pline de înțelepciune practică. Sfinții Părinți se folosesc de dragostea față de fire și splendorile zidirii lui Dumnezeu spre pilda noastră, a ființelor omenești. Există o mulțime de mici exemple drăgălașe despre cum trebuie să fim ca porumbelul în iubirea sa față de perechea lui, cum trebuie să fim ca animalele înțelepte și nu ca cele proaste etc. Chiar în mănăstirea noastră

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

---

putem lua pildă de la veverițele noastre, care sunt foarte lacome. Nu trebuie să fim ca ele, ci trebuie să fim blânzi precum căprioara. Avem pretutindeni în jurul nostru exemple de acest fel.

În Hexaimeronul său, Sfântul Vasile citează vorbele lui Dumnezeu din Cartea Facerii: Să răsară pământul. „Această mică poruncă”, zice Sfântul Vasile, „s-a prefăcut îndată într-o puternică lege a naturii și într-o rațiune măiastră. Porunca aceasta a săvârșit miile și miile de însușiri ale plantelor și ale arborilor mai iute decât un gând de-al nostru.” În altă parte, Sfântul Vasile zice despre porunca dumnezeiască „Sa răsară pământul iarbă verde” (Fac. 1, 11): „La acest cuvânt, toate pădurile s-au îndesit, toți arborii s-au ridicat iute în sus, (...) toate crângurile s-au acoperit îndată de tufani, deși [...]; toți într-o clipită de vreme au apărut.”

Iată și un citat tocmai asupra acestei probleme a succesiunii creaturilor una după alta din omilia a noua a Hexaimeronului. Sf. Vasile citează Facerea: „Să scoată pământul suflet viu după fel, de cele cu patru picioare și de cele ce se târăsc și fiare pre pământ după fel (Fac. 1, 24)”.

Sf. Vasile cel Mare afirmă:

„Gândește-te la cuvintele lui Dumnezeu care străbat zidirea! Au început de atunci, de la facerea lumii, și lucrează și acum și merg mai departe până la sfârșitul lumii. După cum sfera, dacă se împinge și este pe un loc înclinat, merge la vale datorită alcătuirii sale și a însușirii locului, și nu se oprește înainte de a ajunge pe loc șes, tot așa și existențele, mișcate de o singură poruncă, străbat în chip egal zidirea, supusă nașterii și pieirii, și păstrează, până la sfârșit, continuarea felurilor, prin asemănarea celor ce alcătuiesc felul. Din cal se naște cal, din leu alt leu, din vultur tot vultur, și fiecare viețuitoare își păstrează felul prin continue nașteri, până la sfârșitul lumii. Timpul nu strică, nici nu pierde însușirile viețuitoarelor, ci parcă acum ar fi fost făcute, merg veșnic proaspete împreună cu timpul.”

Aceasta nu este doar o afirmație științifică, ci filosofică. Astfel a creat Dumnezeu ființele și

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

---

fiecare dintre ele are o anumită sămânță, o anumită natură pe care o transmite progeniturilor sale. Când apare o excepție, este ceva monstruos. Rămâne o excepție și nu invalidează principiul naturii lucrurilor, fiecare fiind distinct de celălalt. Dacă nu înțelegem întreaga varietate a creației lui Dumnezeu, atunci este vina noastră, nu a lui Dumnezeu.

Sf. Ambrozie are un număr de citate care merg în aceeași direcție, Hexameronul său fiind foarte apropiat ca duh de cel al Sf. Vasile.

În continuare vom da un citat din Sf. Grigorie de Nyssa, care arată ceva foarte interesant, și anume că a existat în antichitate o teorie asemănătoare evoluției, deși bineînțeles că există deosebiri de teoria actuală. Sfântul combătea ideea preexistenței sufletelor. Sf. Ioan Damaschin, a cărui scriere „Dogmatica” rezumă scrierile teologice ale Părinților de dinainte are un fragment în care spune: „Să nu gândim ca Origen și ceilalți blasfemiatori care cred că Dumnezeu a creat sufletul și trupul omului la momente diferite. El le-a creat în același timp.”

Dar dacă citim descrierea din Facere, acolo se spune pe bună dreptate: „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie.” Dar creștinii evoluționiști spun: „Aha, perfect! Asta înseamnă că a existat ceva la început care ulterior a devenit om.”

Să vedem, însă, cum comentează Sf. Grigorie de Nyssa acest lucru:

„Unii din înaintașii noștri, care au scris tratatul „Despre Principii” sunt de părere că sufletele au existat cu mult mai mult, ca un popor într-o anumită țară” Aceasta este ideea lui Origen conform căruia sufletul „a căzut” în lumea noastră. „Dar că și acolo le-au fost puse în față modelele pentru rău și bine! Atâta vreme cât sufletul stăruie în bine, el rămâne străin de legături trupești, dar când pierde legătura cu binele, din clipa aceea, el alunecă spre viața de aici, de pe pământ și așa ajunge să se mărginească la trup. Alții, dimpotrivă, se țin strâns de istorisirea lui Moisi în legătură cu facerea omului și susțin că, judecând după trup, sufletul e mai tânăr decât trupul, întrucât Domnul a luat întâi țărână din pământ și din ea a plăsmuit pe om, și abia după aceea a suflat în el suflare de viață. Prin aceasta, scriitorii pomeniți voiau să dovedească cum că trupul e mai de cinste decât sufletul, întrucât acesta a fost vârât într-un trup creat înainte. Ei mai spun

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

---

că sufletul a fost creat de dragul trupului pentru ca așa plăsmuit cum era, trupul să nu rămână fără suflare și mișcare. Dar tot cel plăsmuit de dragul altuia, e oricum de mai puțină cinste decât cel de dragul căruia a fost creat, după cum mărturisește și Evanghelia atunci când declară că viața e mai mult decât hrana și trupul mai mult decât îmbrăcăminte, căci tocmai acestea din urmă au fost lăsate să fie de folos celor dintâi.”

Avem, bineînțeles, o perspectivă foarte asemănătoare cu aceea a evoluționiștilor moderni, deși este un alt climat de idei, deoarece și unii și alții susțin că materia a reprezentat primul lucru, iar sufletul a venit ulterior.

Apoi, după ce a combătut ideea lui Origen că sufletul preexistă, Sf. Grigorie de Nyssa discută a doua problemă:

„În același timp nu susținem nici părerea că omul a fost plăsmuit de Cuvântul cel dumnezeiesc sub forma unei statui de lut pentru care a fost creat mai târziu sufletul (căci dacă acesta ar fi fost cazul, atunci într-adevăr sufletului dotat cu putere de judecată i-ar fi fost acordat un rang mai mare decât celui chip pământesc) ci mai curând trebuie spus că întrucât omului îi recunoaștem o singură existență, formând în mintea lui un singur tot unitar, chiar dacă-i format din trup și suflet, căci dacă trupul a venit înainte și sufletul după aceea, ar trebui să spunem în același timp că omul e și mai bătrân și mai tânăr decât este el în realitate. Cum am arătat, noi credem că prin puterea providenței dumnezeiești mai întâi a fost creat neamul omenesc în totalitate, după cum afirmă glasul prorocului care spune că Dumnezeu știe totul înainte de a se face). Cât privește crearea ființelor particulare, atunci n-a fost dată nici o întâietate unuia sau altuia, nici sufletului față de trup, nici invers, pentru ca nu cumva, din pricina unei deosebiri de timp să ajungă în vrajbă cu sine însuși.

Întrucât așadar, după cuvântul Apostolului, firea noastră este dublă, cuprinzând pe omul dinafară și pe cel dinlăuntru, dacă unul ar fi fost cel dintâi și dacă celălalt ar fi venit numai după aceea, puterea Ziditorului s-ar fi dovedit că e nedeplină căci atunci n-ar fi fost destul să se fi creat natura omului în totalitatea lui, ci ar fi dezbinat lucrarea purtând grijă pe rând de fiecare

dintre ele.”

Desigur, temeiul ultim al ideii de evoluție este faptul de a nu crede că Dumnezeu este destul de puternic ca să creeze întreaga lume prin Cuvântul Său. Și, astfel, încerci să îl ajuți, lăsând Natura să săvârșească cea mai mare parte a creației.

Sunt multe alte citate pe care le putem invoca, dar nu avem suficient timp. Sfinții Părinți vorbesc, de pildă, amănunțit despre ceea ce înseamnă că Adam a fost creat din pământ. Unii recurg la faptul că Sfântul Athanasie cel Mare spune în scrierile sale că „Omul întâi-zidit a fost făcut din țărână ca orișicare, iar mâna ce l-a zidit pe Adam zidește iarăși și întotdeauna pe cei ce vin după el” și zic că „Aceasta înseamnă că Adam putea să fi descins dintr-o altă creatură. Nu este nevoie să fi fost luat din țărână în mod literal”, susțin ei.

Însă, se întâmplă ca tocmai această chestiune să fie discutată Sfinții Părinți până în cele mai mici detalii. Ceea ce spun Părinții diferă în formă de la unul la altul, dar toți fac absolut clar faptul că Adam și Cain erau doi oameni deosebiți unul de celălalt. Cain se născuse din om, în timp ce Adam nu avea tată. Adam a fost creat din pământ, direct de mâna lui Hristos, după cum au susținut mulți părinți ca Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Ioan Damaschinul și mulți alții.

Părinții explică, de asemenea, foarte clar ce trebuie interpretat literal și ce trebuie interpretat alegoric sau metaforic în Cartea Facerii. Sf. Ioan Gură de Aur în comentariul său chiar precizează exact ce este figurat și ce este literal în anumite pasaje, susținând că aceia care încearcă să facă totul o alegorie încearcă să distrugă credința.

Sf. Grigorie Teologul – care era renumit pentru interpretările sale foarte elevate – susține în legătură cu Pomul Cunoștinței că „eu cred că este o altă formă de a spune contemplație”. Drept urmare, unii interpretează spusele sfântului astfel: „Aha, deci asta înseamnă că el nu crede în rai și nu crede că a existat în realitate un copac acolo.” Bineînțeles că ni se spune: un copac nu este un copac adevărat.

Dar la un mileniu după Sf. Grigorie Teologul a apărut un alt mare teolog ortodox, Sf. Grigorie Palama. În confruntarea sa cu Varlaam, acesta (Varlaam? – atunci mai bine zi "acesta din urmă" în loc de "acesta") susținea că lumina necreată nu era în realitate o lumină divină reală, iar lumina necreată era în fapt lumină creată. Potrivit lui Varlaam, ea era numită doar în mod simbolic divină. Sf. Grigorie Palama i-a răspuns:

„Credem noi oare, pentru că Sf. Grigorie Teologul a numit „contemplație” Pomul Cunoștinței binelui și răului, că el a vrut să spună că nu a existat niciun pom? Bineînțeles că nu. A existat un pom și el a crezut în existența lui. În același fel, Sf. Maxim Mărturisitorul a spus că Moise este un simbol al judecății, Ilie al proniei. A făcut oare aceasta pentru că nu erau ei prezenți cu adevărat?”

Atunci când îi citim pe Sfinții Părinți trebuie să avem în vedere atât faptul că un Părinte comentează scrierile altuia, și nu este deloc ușor a spune ce este literal și ce nu. Trebuie să citești mult și să prinzi întregul context în care vorbesc pentru a vedea exact cum trebuie interpretați. Desigur că, în cea mai mare parte, Cartea Facerii are două nivele. Există adevărurile literale și mai există – de multe ori pentru folosul nostru duhovnicesc – unele adevăruri duhovnicești. În fapt, există sisteme întregi cu trei sau patru niveluri de înțelegere, dar nouă ne este îndeajuns dacă știm că există înțelesuri mai adânci în Scripturi. Doar foarte rar, doar ocazional, înțelesul literal este distrus.

Toate aceste explicații ar trebui să fie suficiente în legătură cu acest aspect. În general, putem caracteriza evoluționismul, din punct de vedere filosofic, ca o erezie naturalistă care se apropie în a fi la capătul opus al vechii erezii a preexistenței sufletelor. Cu alte cuvinte, a ideii că există un fel de suflet al naturii care străbate toată creația. Evoluția, pe de altă parte, susține ideea că există o ființă materială care străbate întreaga creație. Ambele concepții nimicesc ideea firilor distincte ale ființelor create. În vechime nu exista această erezie.

De regulă, Ortodoxia este o cale de mijloc între două erori: eliminarea naturii divine – eroarea lui Arie – și eliminarea naturii umane la monofiziți. În cazul acesta particular, cealaltă erezie nu

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

---

s-a dezvoltat în antichitate și a așteptat modernitatea pentru a întruchipa această eroare specifică. Vom observa în continuare mai limpede acest aspect filosofic al evoluționismului când vom analiza câțiva așa-zisi evoluționiști creștini.

Întrebare: Există cercetători evoluționiști ortodocși?

Pr. S: Oh, mi-e teamă că da. Vom da unul sau două exemple în continuare.

În ultimii ani au apărut mai multe articole de mici dimensiune, altele mai mari, în publicațiile ortodoxe cu privire la însăși problema evoluției. Ziarul arhiocezei grecești, „Mesagerul Ortodox”, a publicat câteva articole foarte surprinzătoare prin aceea că se îndepărtează foarte tare de Ortodoxie.

Unul dintre aceste articole, apărut în ziarul grec, declară că evoluția nu poate fi considerată în realitate o erezie deoarece sunt foarte mulți creștini care cred în ea. Și citează două nume: Lecomte du Nouy și Teilhard de Chardin. Așadar, pentru început vom privi la Lecomte du Nouy, despre care se presupune că e un creștin care crede în evoluționism.

Lecomte du Nouy a fost un om de știință, matematician și fiziolog reputat, care a scris câteva cărți de filosofia științei. S-a născut la Paris în 1883 și a scris o carte intitulată „Destinul omenirii” în care își precizează concluziile sale legate de evoluție. Din câte reiese, el nu era foarte creștin deoarece credea că omul și-a creat propriul Dumnezeu, care este în fapt „o ficțiune extraordinară”. Lecomte du Nouy privește foarte de sus creștinismul, despre care crede a fost prost înțeles și prost interpretat, deși este bun pentru mase, reprezentând în același timp un

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (2)

Scris de Pr. Serafim Rose

Sâmbătă, 20 Februarie 2021 12:14

---

instrument util pentru evoluția continuă a omului pe plan moral și etic. Pentru el, bineînțeles, creștinismul nu conține niciun adevăr obiectiv sau absolut. Hristos nu este Dumnezeu, deși este omul perfect. Cumva tradiția creștină ajută la educarea rasei pentru evoluția ei ulterioară. „Ne aflăm la începutul transformărilor care vor sfârși în rasa superioară”, afirmă el.

„Evoluția continuă în vremurile noastre, dar nu pe plan fiziologic sau anatomic, ci în plan spiritual și moral. Ne aflăm la răsăritul unei noi faze a evoluției.”

Bineînțeles că este greu să descoperi dovezi științifice pentru evoluție. Cu atât mai greu este să descoperi dovezi pentru evoluția spirituală. Dar cu toate acestea, el crede în ea.

„Concluziile noastre sunt identice cu cele exprimate în capitolul doi al Facerii, dacă acest capitol este interpretat altfel și considerat ca o expresie înalt simbolică a unui adevăr care este perceput intuitiv de către scriitorul ei sau de înțelepții care i l-au comunicat”, afirmă el.

Și că tot veni vorba, Sfinții Părinți susțin că Dumnezeu i-a comunicat lui Moise pasajul. Unul dintre Părinți chiar spune că a primit de la Arhanghelul Gabriel o revelație privind trecutul. În fapt, Sf. Ioan Gură de Aur afirmă că Facerea este o profeție despre trecut, cu alte cuvinte că a existat o viziune înaltă a ceea ce a fost la început. Sf. Isaac Sirul spune, de asemenea, că în starea de răpire a celor cu viață duhovnicească înaltă, sufletul poate avea o viziune a începuturilor lucrurilor. Descriind cum sufletul este răpit la gândul vremii viitoare de nesticăciune, Sf. Isaac scrie:

„Și apoi se înalță de la aceasta cu mintea sa la cele dinaintea de întemeierea lumii acesteia, când nu era vreo zidire, nici cer, nici pământ, nici îngeri, nici ceva din cele ce se petrec. Și se gândește cum le-a adus dintr-o dată pe toate la ființă din cele ce nu sunt, numai prin bunăvoința Lui.”

Lecomte du Nouy continuă: „Să încercăm să analizăm textele sfinte ca și cum ar fi niște descrieri foarte simbolice și cifrate ale adevărilor științifice.” Este, desigur, o atitudine foarte disprețuitoare să crezi că bietul Moise a încercat prin toate mijloacele să dea un tablou științific al lumii și tot ce a reușit să facă a fost să vină cu aceste imagini. Potrivit lui Lecomte du Nouy, „atotputernicia lui Dumnezeu se vedește în faptul că omul care descinde din viermi marini este astăzi capabil să conceapă existența viitoare a unei ființe superioare și să-și dorească să fie strămoșul acesteia. Hristos ne oferă dovadă că acesta nu este un vis irealizabil, ci un ideal accesibil.” Cu alte cuvinte, Hristos este un fel de superman, iar acesta este idealul spre care omul se îndreaptă acum. Pentru acest om nou, există un cu totul alt criteriu al binelui și al răului, „absolut în raport cu Omul. Binele este ceea ce contribuie la evoluția ascendentă. Răul este ceea ce se opune evoluției. Respectul pentru personalitatea umană se bazează pe recunoașterea demnității omului în calitatea sa de truditore pentru evoluție, de colaborator al lui Dumnezeu. Singurul țel al omului ar trebui să fie atingerea demnității umane cu toate implicațiile pe care le presupune.”

Ar fi foarte surprinzător dacă cineva îl consideră creștin pe acest scriitor. El merge mai departe și vorbește despre faptul că în fiecare religie sunt gânditori, drept urmare toate religiile au o sursă de inspirație unică, o rudenie spirituală, o identitate originară. „Unitatea religiilor trebuie căutată în ceea ce este divin, adică în ceea ce este universal în om. Indiferent de religia pe care o are cineva, suntem cu toții oameni aflați pe fundul unei văi și care caută să se cațere pe un pisc înzăpezit care domină de jur împrejur. Cu toții avem fixați ochii asupra aceluiași obiectiv... Din nefericire, ne deosebim asupra drumului de urmat... Într-o zi, cu condiția ca oamenii aceștia să nu se oprească, se vor întâlni cu toții pe vârful muntelui... drumul spre acel punct contează prea puțin”, susține du Nouy. Bineînțeles că vârful muntelui nu este mântuirea sufletului și nici împărăția raiului, ci este tocmai Noua Eră chiliastă.

Ei bine, acesta a fost un așa-zis „creștin evoluționist”. În fapt, se poate observa că nu este foarte creștin, fiind un deist.